

**ULOGA VISOKOŠKOLSKE KNJIŽNICE U ZNANSTVENOJ
KOMUNIKACIJI: ISTRAŽIVANJE KORISNIKA KNJIŽNICE
FAKULTETA ZA MENADŽMENT U TURIZMU I
UGOSTITELJSTVU U OPATIJI¹**

THE ROLE OF UNIVERSITY LIBRARIES IN SCIENTIFIC
COMMUNICATION: RESEARCH OF THE LIBRARY USERS
AT THE FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY
MANAGEMENT IN OPATIJA

Ana Montan

Knjižnica Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilište u Rijeci
amontan@fthm.hr

Tatjana Aparac-Jelušić, prof. u miru
aparact@gmail.com

UDK / UDC 001.83

027.7(497.561Opatija)

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper
Primljeno / Received: 24. 08. 2015.

Sažetak

Suvremeno doba svjedok je kontinuirana napretka tehnologije, napose one komunikacijske i informacijske, što se odražava i na upravljanje knjižnicama visokih učilišta. Stoga se u radu polazi od teze da razvoj novih tehnologija utječe na poslovanje i položaj visokoškolskih knjižnica unutar akademske i znanstvene zajednice.

¹ Rad je prerađena inačica opsežnog diplomskog rada koji je obranjen u siječnju 2015. na Filozofskom fakultetu, Sveučilište u Rijeci (mentorica prof. dr. sc. T. Aparac-Jelušić).

Nakon kratkog teorijskog prikaza glavnih trendova u znanstvenoj komunikaciji, predstavljeni su rezultati istraživanja vezanog uz percepciju ispitanika o ulozi knjižnice te načinu njihova znanstvenog komuniciranja. Istraživanje je provedeno na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu (Ika, Opatija) metodom individualnog intervjua, s ciljem utvrđivanja segmenata poslovanja koje knjižnica može poboljšati kako bi uspješnije zadovoljavala potrebe svojih korisnika te bila prepoznata kao partner. Rezultati istraživanja pokazuju utjecaj informacijske i komunikacijske tehnologije na poslovanje knjižnice u smislu smanjene posjećenosti, no korisnici i dalje prepoznaju njezinu ulogu u nabavljanju građe, osiguravanju pristupa građi u papirnatom i digitalnom obliku te percipiraju knjižnicu kao izvor informacija, odnosno važnu podršku za znanstveni rad. Također, pokazala se potreba za tematskim radionicama odnosno predavanjima vezanima uz pretraživanje baza podataka, otvoreni pristup te bibliometriju.

Ključne riječi: znanstvena komunikacija, visokoškolske knjižnice, informacijska i komunikacijska tehnologija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija

Summary

Nowadays there is a continuing progress in technology, especially within the realm of information and communication technology, therefore the emphasis of this paper is placed on the influence these technologies have on university libraries. An overview of the results of the research conducted at the Faculty of Tourism and Hospitality Management (Ika, Opatija) with a goal to investigate users' perceptions of the role of the library and their manner of scientific communication is given. Based on the analysis of the research results, the importance and the position of the faculty library within the contemporary scientific communication system is presented and the light is shed upon the business segments that can be improved by the faculty library in order to meet the needs of its users and to be recognized as a partner. The research results show that the library is less visited by its users but its role as an information provider and the reliable support in the scientific work is recognized. Also, the users underline the need for additional education regarding the database search, open access and bibliometrics.

Keywords: scientific communication, university libraries, information and communication technology, Faculty of Tourism and Hospitality Management

Uvod

Pojam znanstvene komunikacije podrazumijeva složeni sustav stvaranja i širenja znanja te upravljanja tim znanjem i informacijskim sustavima kako bi se pridonosilo njegovu širenju i korištenju. Mnogi su autori nastojali odrediti pojam „znanstveno komuniciranje“ i izdvojiti sve sudionike u tom procesu koji uključuje više sudionika u lancu - autore, recenzente, urednike i izdavače.² A. Buckland i suradnici³ tim sudionicima pridružuju knjižničare i čitatelje. Tumačeći znanstveno komuniciranje u odnosu na komunikaciju općenito, R. E. Chapin i C. W. Shilling⁴ još su šezdesetih godina prošlog stoljeća ustvrdili da je osnova komunikacije prenošenje informacije od njezinog stvaratelja do primatelja, a da se ta osnova usložnjava u procesu znanstvenog komuniciranja jer znanstvenik ima potrebu za dodatnim informacijama te poseže za različitim izvorima koje nastoji interpretirati i kontekstualizirati, za što mu je potrebno i vrijeme i dodatno znanje kako bi u mnoštvu objavljenih radova pronašao i izdvojio one koji su mu relevantni. J. Park i J. Shim⁵ drže pak da se radi o formalnim i neformalnim aktivnostima koje „uključuju sudjelovanje u akademskoj zajednici, razmjenu ideja, dobivanje povratnih informacija od kolega, ostvarivanje intelektualnog priznanja te objavljivanje“.

Zanimljiv je prikaz S. S. Gibson⁶ koja pregledno izlaže četiristogodišnji razvoj akademskih društava i pojašnjava način tijekom komunikacije među njima. Posebnu je pozornost pritom usmjerila na ulogu tih društava u širenju znanja, ali i pri jačanju svijesti o važnosti objavljivanja radova i omogućivanja drugim znanstvenicima da im pristupe. Na tom tragu akademska su se društva zalagala i za osiguranje institucije razmjene građe među društvima, ali i knjižnicama kao važnim infrastrukturnim jedinicama u znanosti i obrazovanju. Akademska su društva bila svjesna da aktivnosti u diseminaciji znanja

² *Usp.* Fitzpatrick, Kathleen. Giving it away : Sharing and the future of scholarly communication. // *Journal of Scholarly Publishing* 43, 4(2012), 355.

³ Buckland, Amy; Martin Paul Eve; Graham Steel; Jennyfer Gardy; Dorothea Salo. On the mark? Responses to a sting. // *Journal of Librarianship & Scholarly Communication* 2, 1(2013), 1.

⁴ Chapin, Richard E.; Charles W. Shilling. A model for the study of scientific communication. // *American Documentation* 13, 4(1962), 410.

⁵ Park, Ji-Hong; Jiyoung Shim. Exploring how library publishing services facilitate scholarly communication. // *Journal of Scholarly Publishing* 43, 1(2011), 78.

⁶ Gibson, Sarah S. Scientific societies and exchange : a facet of the history of scientific communication. // *The Journal of Library History* 17, 2(1982).

pridonose ugledu samoga društva. Objavom i diseminacijom radova svojih članova akademska društva izravno ukazuju na znanstvenu produkciju svojih članova i pridonose snažnijem uključivanju u zajednicu.

Na tragu tih prvih nastojanja izrastao je i koncept znanstvenog časopisa koji se održao sve do danas i koji upravo proživljava razdoblje turbulentnih promjena. J. Mackenzie Owen⁷, koji znanstvenom komunikacijom smatra samo onu formalnu, uzima kao tipičan medij takve komunikacije članak, onakav kakav postoji otkada postoje i prvi znanstveni časopisi⁸, a D. Prosser⁹ smatra da je znanstveni časopis ishodište modernog sustava znanstvene komunikacije. Mackenzie Owen¹⁰ neformalne oblike komunikacije poput e-pošte, *preprinta*, sive literature i slično, ne smatra oblikom znanstvene komunikacije, stoga predlaže pojam „istraživačka komunikacija“ kao primjereniji, no alternativni načini znanstvenog komuniciranja izazov su digitalnog doba pa se sve više prate i komentiraju dosezi tih novih oblika komuniciranja i praćenja utjecaja na znanstvenu zajednicu.

Znanstveni radovi objavljeni u digitalnom obliku mogu sadržavati animirane grafike, hiperveze na druge vanjske podatke, trodimenzionalne prikaze i slično.¹¹ Jedan članak tako predstavlja ishodišnu točku od koje se dalje granaju drugi izvori na koje on upućuje. Znanstvenici imaju mogućnost da sami organiziraju građu koju prikupljaju služeći se programima poput Mendeleya, Zotera ili nekih drugih¹² koji im omogućuju stvaranje vlastite baze podataka, „mini-knjižnice“.

Među brojnim istraživanjima na temu znanstvenog komuniciranja u digitalnom okruženju izdvojili smo istraživanje I. Rowlandsa i D. Nicholasa¹³ kojemu je cilj bio utvrditi što znanstvenici misle o suvremenoj znanstvenoj

⁷ Mackenzie Owen, John. *The scientific article in the age of digitization*. Dordrecht : Springer, 2007. Str. 5.

⁸ *Usp.* isto, str. 37-38

⁹ Prosser, David C. *Researchers and scholarly communications: an evolving interdependency*. // *The future of scholarly communication* / ed. by D. Shorlay and M. Jubb. London : Facet publishing, 2013. Str. 40.

¹⁰ *Usp.* isto, str. 5.

¹¹ *Usp.* Stojanovski, Jadranka. *Znanstveno izdavaštvo i uloga biblioteka*. // *Kemija u industriji* 56, 10(2007), 514.

¹² *Usp.* Rzepa, Henry S. *Changing ways of sharing research in chemistry*. // *The future of scholarly communication* / ed. by D. Shorlay and M. Jubb. London : Facet publishing, 2013. Str. 13-14.

¹³ Rowlands, Ian; David Nicholas. *Scholarly communication in the digital environment : the 2005 survey of journal author behaviour and attitudes*. // *Aslib Proceedings : New Information Perspectives* 57, 6(2005), 483-486.

komunikaciji – koja između ostalog uključuje i otvoreni pristup i repozitorije institucija – te treba li ona doživjeti reformu. Glavni zaključci njihova istraživanja govore o tome da znanstvenici biraju časopis u kojemu će objaviti svoj rad na temelju njegova ugleda, čitanosti ili faktora odjeka, da im nije važno zadržavanje autorskog prava nad tekstem, da smatraju da je recenzijski postupak prilično važan i koristan, ali ističu i nezadovoljstvo ako je postupak objave dugotrajan. Nadalje, ispitanici smatraju da se previše radova sumnjive kvalitete objavljuje na internetu. Također, *publish or perish* politiku smatraju negativnom po znanstvenike. Prosser također govori o tome kako su časopisi donekle izmijenili svoju funkciju jer postaju mjerilo vrednovanja samih znanstvenika, odnosno promišljeno slijede pravila uvjetovana zahtjevima za radna mjesta, odnosno unapređenja u viša zvanja i dobivanje novčanih potpora za projekte. Time privlače znanstvenike na objavljivanje radova u časopisu koji je indeksiran u određenoj bazi i koji ima visok faktor odjeka. Pritom, ugled časopisa proporcionalan je ugledu znanstvenika.¹⁴ S druge strane, takav način pisanja i objavljivanja ne ostavlja mjesta za kreativnost nego je pozornost znanstvenika usmjerena često na kalkuliranje oko teme istraživanja, korištenje metoda koje ne uzimaju više vremena od očekivanog, priopćavanje rezultata klasičnim putem – u značajnim i uglednim časopisima.¹⁵

Knjižnice su u tom lancu imale i još uvijek imaju važnu ulogu unatoč pojavi sve većeg broja drugih dionika, osobito u odnosu na elektroničke dokumente. Međutim, kako je s vremenom rastao broj sudionika u znanstvenim istraživanjima i popularizaciji znanosti (istraživači, akademska i profesionalna društva, nevladine udruge i drugi), a time i broj naslova znanstvenih publikacija, knjižnicama postaje sve teže upravljati tolikom količinom građe. Jedan od modela koji su proizašli iz nastojanja da se pronađu optimalna rješenja za upravljanje zbirkama je konzorcijska nabava. Razmjena građe, osobito između knjižnica znanstvenih društava i ustanova, ipak ne zamire, što se može tumačiti i kao jedan od oblika konzorcijske suradnje. Drugi veliki izazov knjižnicama je izgradnja i održavanje repozitorija znanstvenih publikacija te praćenje onih radova koji su dostupni u otvorenom pristupu.

Nedvojbeno je da su razvoj interneta i digitalne tehnologije s jedne strane te jačanje ekonomske krize s druge strane, izazvali i dalje izazivaju značajne promjene koje utječu i na knjižnice. Današnje knjižnice osjećaju posljedice tih

¹⁴ *Usp.* Prosser, David C. Nav. dj. Str. 42-43.

¹⁵ *Usp.* Anders, Katie; Liz Elvidge. Creative communication in a „publish or perish“ culture : can postdocs lead the way? // *The Future of Scholarly Communication* / ed. by D. Shorlay and M. Jubb. London : Facet Publishing, 2013. Str. 53.

zbivanja na više polja: kulturnom, društvenom, ekonomskom i tehnološkom. Matthews i Herson¹⁶ ukazuju na posebnosti financijskih vidova poslovanja, utjecaje na komuniciranje s korisnicima, promjene u oblikovanju prostora te dostupnost znanstvene i druge građe. Opće je poznato da se putem interneta može doći do prije nezamislive količine informacije. Razvile su se i nove tehnologije, programi i alati za razmjenu informacija i lakšu komunikaciju s cijelim svijetom: internetske tražilice, društvene mreže i portali, blogovi, forumi, kanali poput YouTubea¹⁷. Govoreći o disruptivnim tehnologijama i njihovom mogućem utjecaju na poslovanje knjižnica, S. Lafferty i J. Edwards¹⁸ donose podatak iz istraživanja Greensteina i Healyja da 88 posto znanstvenika te 76 posto studenata najprije pretražuje internet kad traže informacije. Nandez i Borrego¹⁹ pregledno izlažu rezultate sličnih istraživanja, među kojima se posebno ističu poznata istraživanja C. Tenopir sa suradnicima i D. Nicholasa te zaključuju da su elektronički izvori prvi izbor u potrazi za građom. Prema mišljenju Matthews a i Hersona²⁰ korisnici uglavnom nisu ni svjesni činjenice da je knjižnica ta koja nabavlja takvu građu i koja im omogućuje pristup. Budući da se u nekoliko trenutaka na internetu može pronaći mnoštvo korisnih informacija, svi oni koji ne ulaze u proširena istraživanja zaustavljaju se na dobivenim informacijama i knjižnicu ni ne trebaju. U tom kontekstu zanimljiva su istraživanja o ponašanju korisnika, poput onoga koje su proveli C. Ollé i A. Borrego,²¹ zaključujući da mnogi čitaju površno, tražeći ključne riječi, letimično prelazeći preko teksta.

O tome govore H. E. Roosendaal i P. A. Th. M. Geurts²² kad kažu da će digitalna znanstvena komunikacija biti sve selektivnija jer se objavljuje sve više, a informacije se lako šire. Ključno je da će oni koji moraju objavljivati, činiti to još intenzivnije, a da će oni koji čitaju, htjeti čitati samo ono što im je relevantno.

¹⁶ Matthews, Joseph R.; Peter Herson. Reflecting on the future of academic and public libraries. Chicago : ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2013. Str. 5.

¹⁷ *Usp.* isto, str. 1-3.

¹⁸ Lafferty, Susan; Jenny Edwards. Disruptive technologies : what future universities and their libraries? // *Library Management* 25, 6-7(2004), 255.

¹⁹ Nandez, Gemma; Angel Borrego. Use of social networks for academic purposes : a case study. // *The Electronic Library* 31, 6(2013), 781-782.

²⁰ Matthews, Joseph R.; Peter Herson. Nav. dj. Str. 4.

²¹ Ollé, Candela; Angel Borrego. A qualitative study of the impact of electronic journals on scholarly information behavior. // *Library & Information Science Research* 32(2010b), 224.

²² Roosendaal, H. E.; P. A. Th. M. Geurts. Scientific communication and research policy. // *Scientometrics* 44 3(1999), 508.

Valja istaknuti da ispitanici u gore spomenutom istraživanju knjižnice ne smatraju nužnim izvorom informacija, što upućuje na neizvjesnost opstanka knjižnice u fizičkom smislu. S druge strane, razvidno je da korisnici nisu ni svjesni da knjižnice nabavljaju i omogućuju znanstvenicima pristup informacijama.²³

D. Ponte i J. Simon²⁴ istraživali su mišljenja korisnika o znanstvenoj komunikaciji pod utjecajem Weba 2.0 koji nesumnjivo potiče i olakšava razmjenu informacija i suradnju. Zaključili su da korisnici koriste Web 2.0 alate poput internetskih tražilica, citatnih indeksa, društvenih mreža, blogova, poglavito za recenzije i širenje informacija, a smatraju ih korisnima za pisanje članaka i u obrazovanju. Ispitanici vjeruju u pouzdanost dvostruko slijepe recenzije, a zanimljivo je da podržavaju neformalne oblike recenzije čitatelja (prije objave i nakon objave). Što se različitih putova otvorenog pristupa tiče, ispitanici su djelomično upoznati s njima. Oko 40 posto ispitanika samoarhivira radove unutar institucijskih arhiva ili na osobnim internetskim stranicama,²⁵ što govori o tome da su svjesni potrebe očuvanja tog znanja. Uloga knjižnica u izgradnji digitalnih arhiva nesumnjivo je važna, kao što je važno da se knjižnice sve više usmjeravaju na podizanje svijesti o vrijednosti informacija i usluga koje nude temeljem poznavanja obrazaca korisničkog ponašanja, stručnih procjena i pravodobne ponude novih vrsta usluga.

Informacijska je tehnologija nesumnjivo utjecala na obrasce djelovanja i komuniciranja knjižnica s korisnicima. V. K. Thomas, C. Satpathi i J. N. Satpathi²⁶ objašnjavaju kako su s vremenom knjižnice i knjižničari – *information workers* – poslovanje usmjerili na svakodnevno stvaranje informacija koje kao gotov proizvod nude svojim korisnicima. Također, svakome se korisniku nastoje obraćati zasebno i prilagođavaju se njegovim specifičnim potrebama te, koristeći informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, rade na razvijanju novih usluga.

Današnje je digitalno okruženje utemeljeno na tehnologiji Weba 2.0, a prije svega se odnosi na društvene medije koji korisnicima omogućuju da budu samostalni u takvom okruženju, podržavaju interaktivnost, olakšavaju

²³ *Usp.* Rowlands, Ian; David Nicholas. Nav. dj. Str. 496-496.

²⁴ Ponte, Diego; Judith Simon. Scholarly communication 2.0 : exploring researchers' opinions on web 2.0 for scientific knowledge creation, evaluation and dissemination. // *Serials Review* 37, 3(2011), 150-153.

²⁵ *Usp.* Isto.

²⁶ Thomas, V. K.; Chitra Satpathi; J. N. Satpathi. Emerging challenges in academic librarianship and role of library associations in professional updating. // *Library Management* 31, 8/9(2010), 595-596.

stvaranje i razmjenu znanja. Znanstvenici su također vješti u korištenju raznih alata poput tražilice Google znalac, blogova, citatnih indeksa i društvenih mreža, pogotovo Facebooka, i to u svim fazama nastanka znanstvenog djela.²⁷

Dakako, izmijenili su se i obrasci ponašanja knjižničnih korisnika. C. Tenopir i suradnici²⁸ provodili su početkom ovog stoljeća istraživanja obrazaca ponašanja korisnika s obzirom na elektronički dostupnu građu. Pokazalo se da ispitanici čitaju više radova, no manje vremena provode čitajući pojedini članak. Do novih informacija dolaze koristeći poveznice unutar samih radova ili prema preporuci kolega.

Budući da knjižnice sve više i sve sustavnije sudjeluju u procesima digitalizacije građe i omogućivanju njezine dostupnosti putem institucijskih repozitorija, njihove se zadaće percipiraju i u tom kontekstu. Koliko je s jedne strane vidljiva realna prijetnja knjižnicama, toliko je s druge strane novih prilika koje knjižnice trebaju iskoristiti kako bi dokazale da su potrebne.

1. Istraživanje o obrascima komuniciranja znanstveno-nastavnog osoblja na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilište u Rijeci

Budući da se obrasci komuniciranja mijenjaju pod utjecajem digitalne tehnologije, u svijetu²⁹ i u Hrvatskoj³⁰ provode se istraživanja o znanstvenoj komunikaciji u kojima se istraživači dotiču i uloge knjižnica u tim procesima. Kroz istraživanja o budućim scenarijima uloge knjižnice na visokim učilištima, nastoji se i proniknuti u to kako korisnici doživljavaju visokoškolsku

²⁷ *Usp.* Ponte, Diego; Judith Simon. Nav. dj. Str. 150-151.

²⁸ *Usp.* Tenopir, Carol; Donald W. King; Sheri Edwards; Lei Wu. Electronic journals and changes in scholarly article seeking and reading patterns. // *Aslib Proceedings : New Information Perspectives* 61, 1(2009), 12-14.

²⁹ *Usp.*, na primjer, Fitzpatrick, Kathleen. Nav. dj.; Ollé, Candela; Angel Borrego. Librarians' perceptions on the use of electronic resources at Catalan academic libraries : Results of a focus group. // *New Library World* 111, 1/2(2010a); Ponte, Simon. Nav. dj.

³⁰ Vrana, Radovan. Utjecaj mrežnih izvora informacija na razvoj znanstvene komunikacije u društvenim znanostima u Hrvatskoj : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2003.; Vrana, Radovan. ICT-supported communication of scientists and teaching staff at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. // *New Library World* 111, 9/10(2010), 413-425.; Krajna, Tamara. Znanstvena komunikacija u području tehničkih znanosti na primjeru Sveučilišta u Zagrebu : doktorski rad. Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2012.

knjižnicu danas, a kako je percipiraju u budućnosti.³¹ Stoga je i ovo istraživanje planirano i provedeno sa sviješću da treba sustavno pratiti potrebe, ali i navike ponašanja korisnika knjižnica, u našem slučaju znanstveno-nastavnog osoblja.

1. 1. Cilj i metodologija istraživanja

Svrha je provedenog istraživanja bila utvrditi kako znanstveno-nastavno osoblje Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci percipira fakultetsku Knjižnicu i njezinu ulogu unutar matične ustanove, zadaće koje obavlja, stupanj zadovoljstva knjižničnim uslugama te istražiti potencijalne slabe točke u djelovanju Knjižnice. Ciljevi su istraživanja bili istražiti percepciju fakultetske Knjižnice kako bi se utvrdilo u koje je svrhe ispitanici najčešće koriste te u kojoj mjeri to čine te utvrditi kanale znanstvene komunikacije ispitanika kako bi se prepoznali segmenti poslovanja na koje bi se Knjižnica trebala usredotočiti i tako ponuditi korisnicima dodatne sadržaje potrebne u njihovom svakodnevnom radu. Polazna je pretpostavka bila da znanstveno-nastavno osoblje ne prepoznaje sve mogućnosti Knjižnice, pa je naglasak stavljen na prepoznavanje ključnih segmenata poslovanja na kojima bi Knjižnica trebala temeljiti svoje buduće poslovanje kako bi poboljšala svoje usluge i bila prepoznata kao partner u znanstvenoj komunikaciji.

Za istraživanje je korištena metoda individualnog intervjua,³² točnije kombinacija strukturiranog i polustrukturiranog intervjua, pri čemu je osmišljen određeni broj pitanja koja su postavljena svakom ispitaniku, a ovisno o tijeku razgovora postavljana su dodatna pitanja.³³ Korištena su pitanja otvorenog i zatvorenog tipa, s naglaskom na onima otvorenog tipa. Intervju kao način istraživanja izabran je ne samo zato što se pokazao najčešće korištenom i primjerenom metodom u kvalitativnim istraživanjima, nego i zbog toga što

³¹ Envisioning the library's role in scholarly communication in the Year 2025 / Maria Carpenter ... [et al.]. // *Library Publications and Presentations* (2011), 1-40 (paper 122); Staley, David L.; Kara J. Malenfant. *Futures thinking for academic and librarians : higher education in 2025*. // *Information Services & Use* 30(2010), 57-90.

³² *Usp.* Zelenika, Ratko. *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka : Sveučilište u Rijeci, 1998. Str. 378.

³³ *Usp.* Saunders, Mark; Philip Lewis; Adrian Thornhill. *Research methods for business students*. Harlow : Pearson, 2012. Str. 372-375.

omogućuje da se dođe do subjektivnih stavova ispitanika.³⁴ Prilikom analize podataka korištene su metode deskripcije, sinteze, komparacije te indukcije³⁵. A. Halmi ističe kako su u kvalitativnim istraživanjima indukcija i dedukcija isprepletene jer se predmetu istraživanja pristupa holistički,³⁶ stoga je u analizi korištena i ova potonja metoda.

Što se samog uzorka tiče, cilj je bio ispitati minimalno tri ispitanika po svakom znanstveno-nastavnom zvanju. Budući da je na Fakultetu u određena zvanja izabrano vrlo malo nastavnog osoblja (predavači/viši predavači te viši asistenti), svega po pet, ta su zvanja zastupljena s minimalnim zadanim brojem ispitanika, odnosno tri po zvanju. Neka od ostalih znanstveno-nastavnih zvanja, poput redovitih profesora u trajnom zvanju, docenata i asistenata, zastupljena su s više ispitanika po zvanju. Ukupno je obavljeno dvadeset i pet intervjua.

Instrument istraživanja bio je usmeni razgovor vođen sa svakim ispitanikom koji je bilježen i o kojemu su priređeni transkripti. Imena ispitanika nisu navedena, nego je svaki ispitanik označen brojem od jedan do dvadeset i pet. U tekstu će prilikom navođenja ispitanici biti označeni tiskanim slovom „I“ i pripadajućim brojem.³⁷

Svakom je ispitaniku postavljeno petnaest unaprijed zadanih pitanja koja su se s metodološke strane oslanjala na ranija istraživanja³⁸ te teorijska promišljanja Olléa i Borrege³⁹ i Rowlandsa i Nicholasa⁴⁰. U općem dijelu pitanja ispitanici su zamoljeni da navedu svoj znanstveni stupanj (doktor znanosti, magistar znanosti ili niti jedno od navedenog) i svoje znanstveno-nastavno

³⁴ *Usp.* Peräkylä, Anssi; Johanna Ruussuvuori. Analyzing talk and text. // The SAGE handbook of qualitative research / ed. by Norman K. Denzin, Yvonna S. Lincoln. London : SAGE, 2011. Str. 529.

³⁵ *Usp.* Zelenika, Ratko. Nav. dj. Str. 323-382.

³⁶ *Usp.* Halmi, Aleksandar. Strategija kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2005. Str. 30.

³⁷ Zvanja ispitanika su: I1 – docent, I2 – asistent, I3 – viši asistent, I4 – docent, I5 – asistent, I6 – docent, I7 – docent, I8 – redoviti profesor u trajnom zvanju, I9 – redoviti profesor u trajnom zvanju, I10 – redoviti profesor, I11 – viši asistent, I12 – asistent, I13 – redoviti profesor, I14 – viši predavač, I15 – viši predavač, I16 – izvanredni profesor, I17 – redoviti profesor, I18 – asistent, I19 – redoviti profesor u trajnom zvanju, I20 – redoviti profesor u trajnom zvanju, I21 – izvanredni profesor, I22 – viši asistent, I23 – redoviti profesor u trajnom zvanju, I24 – viši predavač, I25 – izvanredni profesor.

³⁸ Vrana, Radovan, 2003. i 2010. Nav. dj.; Krajna, Tamara. Nav. dj.

³⁹ Ollé, Candela; Angel Borrego. A qualitative study of the impact of electronic journals on scholarly information behavior. // *Library & Information Science Research* 32(2010b), 221-228.

⁴⁰ Rowlands, Ian; David Nicholas. Nav. dj.

zvanje (redoviti profesor u trajnom zvanju, redoviti profesor, izvanredni profesor, docent, predavač/viši predavač, viši asistent ili asistent).

Prva skupina pitanja odnosila se na razmišljanja ispitanika o ulozi fakultetske Knjižnice, njihovoj navici i potrebi odlaska u Knjižnicu, o uslugama Knjižnice koje koriste te načinima na koje im knjižničari pomažu u radu, bilo da je to dok su na Fakultetu ili ukoliko rade od kuće. Odgovorima na ova pitanja nastojalo se dobiti informacije o tome kako ispitanici doživljavaju Knjižnicu i njezine zaposlenike te na temelju odgovora o posjećenosti Knjižnice zaključiti o potrebi postojanja Knjižnice kao fizičkog prostora.

Druga skupina pitanja odnosila se na način znanstvenog komuniciranja nastavnog osoblja Fakulteta te su postavljena pitanja pokrivala način informiranja, odnosno praćenja novosti u području interesa pojedinog ispitanika, način dolaska do građe za pisanje radova i pripremu nastave, način nabave građe s obzirom na dostupnost *online* izvora, način komuniciranja s kolegama, način pohrane vlastitih radova te razmišljanja o potrebi postojanja fakultetskog digitalnog repozitorija i digitalizirane stare ili teško dostupne građe. Postavljeno je i pitanje o kriterijima za odabir časopisa u kojemu ispitanici namjeravaju objaviti rad te zainteresiranost za stjecanje novih znanja putem predavanja ili radionica. Dodatno je, na osnovi uočenih navika i interesa, ispitanicima postavljeno pitanje o tome jesu li ikad platili određenom časopisu za objavu svog rada te koriste li građu iz otvorenog pristupa. Posljednja skupina pitanja odnosila se na viziju fakultetske knjižnice u budućnosti, čime se nastojalo s jedne strane dobiti uvid u mišljenje ispitanika o ulozi knjižnice u znanstvenom komuniciranju nastavnog osoblja, a s druge strane, posredno, kroz pitanje o potrebi dodatne edukacije, propitati obrazovnu i savjetodavnu ulogu knjižnice, odnosno knjižničnog osoblja. Pitanjem o pohranjivanju radova u digitalni repozitorij te o korištenju digitalizirane građe ispitala su se stajališta korisnika o ulozi knjižnice kao čuvara znanstvene baštine.

Istraživanje je provedeno u rujnu 2014. godine kako bi se prikupio dovoljan broj intervjua prije nego što započne nastava, s pretpostavkom da je tada znanstveno-nastavno osoblje manje opterećeno obvezama te stoga dostupnije. Intervjui su se odvijali u prostorima fakultetske Knjižnice ili u uredima nastavnika. Trajali su u prosjeku deset minuta, s tim da su dva intervjua trajala dvostruko više, a jedan četrdeset i pet minuta. Intervjui su, uz pristanak ispitanika, snimani digitalnim diktafonom.

1.2. Rezultati istraživanja i rasprava

U istraživanju je sudjelovalo šest muškaraca i devetnaest žena, od toga pet redovitih profesora u trajnom zvanju, tri redovita profesora, tri izvanredna profesora, četiri docenta, tri predavača/viša predavača, tri viša asistenta te četiri asistenta.

U nastavku će uz izdvojene dijelove intervjuja biti prikazani segmenti koje se nastojalo obraditi kroz intervjuje.

1.2.1. Percepcija Knjižnice

Nekoliko je ispitanika izrijekom istaknulo važnost knjižnice i njezine uloge (I9, I19, I20, I23, I25). Vrijedi istaknuti neka od razmišljanja o Knjižnici FMTU:

„(...) mjesto gdje se rađaju ideje, gdje ljudi komuniciraju na jedan drugačiji način od svakodnevnog posla (...), kad dođete u knjižnicu, onda dobijete jedan duhovni pristup, jedan način da promišljate problematiku na jedan drugačiji način i to ljude oplemenjuje.“ (I23)

„Knjižnica je definitivno, kažem, i srce i mozak, i mama i tata studentu, i sve.“ (I19)

Većina je ispitanika ponudila konkretna objašnjenja o ulozi Knjižnice i očekivanjima koja imaju od nje, pri čemu su posebno isticani: nabava građe i osiguravanje literature, pomoć i podrška pri pronalasku građe za pisanje radova (uključujući pretraživanje izvora poput baza podataka), pružanje informacija općenito, informacija o novostima i novim izdanjima, savjet ili sugestija, ažurnost djelatnika i interes za pružanjem pomoći, uključujući ljubaznost i kvalitetu usluge, posudba. Samo jedan ispitanik nije htio odgovoriti na ovo pitanje.

Što se odlaska u Knjižnicu tiče, najviše se ispitanika izjasnilo da u Knjižnicu odlazi jednom tjedno, barem jednom tjedno ili jednom do dvaput tjedno. Nešto manje ispitanika navelo je da u Knjižnicu odlazi povremeno, po potrebi te ovisno o obvezama ili ne prečesto. Često u Knjižnicu dolazi troje ispitanika, a jedan je ispitanik rekao da dolazi često, odnosno svaki put kad je na Fakultetu. Dvoje ispitanika Knjižnicu posjećuje dva do četiri puta mjesečno, odnosno svakih desetak dana. Dvoje ispitanika dolazi jednom do dvaput mjesečno, a četvero ih u Knjižnicu dolazi do nekoliko puta tjedno, jedan ispitanik dolazi pokatkad i više puta dnevno kada počne nastava, a koji puta niti jednom tjedno. Jedan je ispitanik istaknuo da Knjižnicu posjećuje svakodnevno u razdoblju prikupljanja literature, dok u drugim slučajevima dolazi jednom mjesečno.

Ispitanici su upitani koje knjižnične usluge najčešće koriste. Budući da se pitanje o načinu pomaganja knjižničara koje je slijedilo dijelom preklapalo s prethodnim pitanjem, a neki su od ispitanika to i sami istaknuli, ovisno o tijeku razgovora ovo pitanje nije postavljeno svim ispitanicima.

Najčešće korištene knjižnične usluge su: posudba, međuknjižnična posudba, nabava građe, informiranje postavljanjem upita knjižničarima ili putem mrežnih stranica Knjižnice, savjet/preporuka ili pomoć. Neki su ispitanici naveli da koriste pretraživanje baza ili kataloga, vjerojatno misleći pritom da sami pretražuju. Jedan je ispitanik naveo da najčešće koristi prostor Knjižnice.

Odgovori na pitanje o načinu na koji knjižničari pomažu ispitanicima u radu vrlo su slični onima iz prethodno navedenog: pružanjem informacija/ obavijesti, savjetom/preporukom, uslugom nabave građe i posudbe te međuknjižnične posudbe. Nekoliko je ispitanika istaknulo i pružanje pomoći vezano uz pretraživanje, nabavu ili neodređeno.

„[Knjižničarke] apsolutno i sigurno predstavljaju kraćenje vremena koje bi inače bilo potrebno da se dođe do pravih informacija i kontakt su prema svakim vanjskim upitima koji često nadilaze granice Republike Hrvatske.“ (I11)

„Često nam pomažu u radu da nas obavijeste o nekom članku koji je možda izašao iz našeg područja u nekom časopisu koji mi, odnosno ja osobno ne pratim jer nije izravno vezano za moje područje, tako da, u principu, pomažu jako puno.“ (I17)

„I osim toga, X vodi računa o katalozima, o tome što se objavljuje, o novostima i tako dalje i ona se vrlo često javi *e-mailom* ili telefonom i obavijesti o novom izdanju iz mojih područja, znate. (...) Ako ja nešto i propustim, X je tu koja će se javiti i koja će reagirati.“ (I19)

Na pitanje o tome je li im potrebna pomoć knjižničara ako rade od kuće, ispitanici su ustvrdili da su se znali naći u situaciji kada im je potrebna pomoć (na primjer, vezano uz pristup bazama, informiranje o određenim naslovima te njihovoj eventualnoj nabavi ili posudbi, pomoć oko citiranja literature). Nekoliko je ispitanika izjavilo da ne koristi takvu vrstu pomoći, ali da znaju da je mogu koristiti, odnosno nazvati ili poslati e-poštu. Preostalih dvanaest ispitanika nije imalo potrebu kontaktirati knjižničare od kuće.

1.2.2. Znanstvena komunikacija

Prvo se pitanje odnosilo na način praćenja novosti iz područja interesa ispitanika, pri čemu se prije svega mislilo na područje kojim se ispitanici bave u svom radu. Budući da se iz Knjižnice na adrese e-pošte nastavnog osoblja

redovito šalju *Novosti* o novim izdanjima, nekim je ispitanicima postavljeno potpitanje o tome.

Najčešći način informiranja je praćenje informacija putem interneta. To je širok pojam kojim je pokriveno pretraživanje raznih vrsta *online* izvora (mrežnih mjesta određenih institucija, baza podataka, knjižničnih kataloga ili Google Booksa), informiranje putem društvenih mreža, dobivanje raznih upozorenja (*alert*) putem e-pošte ili *newslettera*. Desetero ispitanika je uz ostalo navelo i informiranje putem knjižničnih *Novosti* ili eventualno nekih drugih obavijesti koje Knjižnica šalje.

Više je ispitanika navelo da se informira pregledavajući i čitajući članke, odnosno časopise, međutim, samo su neki od njih istaknuli da koriste tiskanu inačicu u Knjižnici, odnosno da se informiraju dolaskom u Knjižnicu. Dvoje je ispitanika navelo da informacije dobivaju komunicirajući s kolegama, između ostalog i na kongresima. Jedan je istaknuo da se informira prateći medije, a jedan dobiva obavijesti od izdavača, no ne putem interneta.

„Preko društvenih mreža, odnosno preko određenih servisa koji se mene tiču. Naravno, pretraživanjem baza podataka praktično na svakodnevnoj bazi.“ (I1)

„Pratim preko interneta najviše, zatim preko znanstvenih i stručnih skupova, u komunikaciji s kolegama, preko stručnih publikacija i na druge načine. Uglavnom, otvorena sam za svaki oblik saznavanja o novim naslovima.“ (I23)

Sljedeće se pitanje odnosilo na način prikupljanja građe za pisanje radova ili pripremu nastave. Neki su ispitanici istaknuli da su na to pitanje već dali odgovor u prethodnom pitanju, no zapravo su svi osim jednog ispitanika u svom odgovoru izrijekom spomenuli internet ili baze podataka: neki koriste isključivo baze podataka i za pripremu nastave i za pisanje radova dok ih drugi kombiniraju s knjigama iz Knjižnice (ili ih kupuju privatno), poneki građu prikupljaju sudjelovanjem na konferencijama i komuniciranjem s kolegama što je ujedno prilika za ostvarivanje pristupa njihovim izvorima. Baze podataka osobito su korištene za pisanje radova. Dio ispitanika je naveo da baze koriste za pisanje radova (eventualno tom građom dopunjuju materijal za nastavu), a za pripremu nastave uglavnom se oslanjaju na propisanu literaturu i udžbenike kojima je osiguran pristup u Knjižnici.

„Za pisanje radova isključivo iz baza, a za nastavu se koristim udžbenicima koji su dostupni. Onda ih obogaćujem aktualnim sadržajima iz članaka koji su mi na raspolaganju.“ (I16)

Važno je istaknuti da fond sati koji određeni nastavnik ima također utječe na to koliko će izvora koristiti, odnosno što će izabrati kao osnovu za svoja

predavanja. Primjerice, predavanja iz jezika struke nemaju velik fond sati, stoga nastavnik često nema vremena obraditi nešto što izlazi iz okvira propisane literature, kao što je naveo jedan od ispitanika.

Također, značajno je i o kojemu se području radi. Određena područja unutar prirodnih ili primijenjenih znanosti obilježuje velika učestalost objavljivanja novih informacija putem časopisa i njihovo brzo zastarijevanje, stoga je logično da se često i predavanja pripremaju isključivo na osnovi časopisa dostupnih putem baza podataka:

„Pretraživanjem baza. Isključivo baza.“ (ispitanik iz područja biotehnologije) (I21)

Na pitanje o načinu procjene relevantnosti i kvalitete članka koji namjeravaju koristiti ispitanici su najčešće navodili i po nekoliko kriterija. Najčešći je kriterij časopis, odnosno izvor u kojemu je rad objavljen, autor, odnosno recenzentski postupak, u kojoj je bazi indeksiran časopis. Procjenu obavljaju i čitanjem ključnih riječi, sažetka te zaključka ili rada u cijelosti, zatim prema citiranosti, korištenoj literaturi, godini izdanja odnosno recentnosti rada, kategoriji rada. Jedan je ispitanik kao važan kriterij istaknuo ugled časopisa, odnosno u kojoj je bazi indeksiran i koliki je njegov utjecaj u određenom području. Zanimljivo je da su nastavnici u višim zvanjima (redoviti profesori i oni u trajnom zvanju), njih troje, te jedan docent, naveli iskustvo i dugogodišnji rad kao glavni kriterij za procjenu kvalitete rada, ponekad i bez obzira na formalnu recenziju.

„Prema referencama, a osim toga i na bazi mojeg četrdesetdvogodišnjeg iskustva. Sad će biti trideset godina da sam doktor znanosti. Iskustvo i stalan rad mi omogućuje da imam pregled za svoju materiju i onda mogu dobro procijeniti što mi treba, što mi ne treba jer danas kad nešto tražite, to je takva šuma.“ (I8)

Neki su ispitanici istaknuli metodologiju i rezultate istraživanja koje određeni članak donosi kao važan kriterij kvalitete i činjenicu da su sažeci sve više strukturirani te se već u tom dijelu može vidjeti koliko je članak kvalitetan.

„Na osnovu sažetka. U principu, najprije pročitam sažetak i dobro je to što sve više članaka ima strukturirane sažetke, pa se onda može vidjeti koja je svrha, cilj istraživanja, koji su *findings*, znači, koji su rezultati, pa onda automatski to upućuje onda na to da li je potrebno *downloadati* cijeli članak, odnosno platiti neki *fee*, ako nije pretplata ili ga treba zanemariti i tražiti dalje.“ (I17)

„Ja procjenjujem u mom području na temelju časopisa u kojem je objavljen i na temelju koliko je star, odnosno noviji članci su relevantniji i ja

pogledam, znači, časopis je li u CC-u ili Science Citation Indexu i po tome procjenjujem.“ (I21)

Može se također primijetiti da su mnogi ispitanici kao kriterije kvalitete naveli naslov časopisa, njegovu indeksiranost te citiranost rada. Pogotovo se to odnosi na one ispitanike koji moraju napredovati u zvanju (dvadeset ispitanika, odnosno jedna petina), ali i na one čija su područja istraživanja propulzivna te imaju iznimnu učestalost objavljivanja.

Dijelu ispitanika postavljeno je pitanje o korištenosti građe iz otvorenog pristupa, uz to da je objašnjenje ponuđeno tek ako su se ispitanici izjasnili da ne znaju što taj pojam podrazumijeva ili jednostavno nisu komentirali. Kako bi se najlakše dočaralo o čemu se radi, ispitanicima je rečeno da je to građa koju mogu naći na portalu Hrčak, čiji je sadržaj svim krajnjim korisnicima besplatno dostupan te da nije potrebno plaćati za preuzimanje članaka. Neki su davali različite odgovore iz kojih se može naslutiti da zapravo taj pojam ne koriste u njegovom pravom značenju:

„Da. Emerald je otvoren, Science Direct je više-manje otvoren, te druge baze su isto više-manje otvorene. Ima, naravno, nešto zatvorenih baza, povremeno mi se dogodi da mi nitko živ neće nešto dati, a ako mi je to važno, onda se obratim biblioteci.“ (I19)

Dvoje ispitanika nije ponudilo konkretan odgovor na ovo pitanje.

Narednim se pitanjem namjeravao istražiti način, odnosno medij koji ispitanici koriste prilikom komunikacije s kolegama radi razmjene informacija, suradnje prilikom pisanja zajedničkih članaka ili izrade projekata. Nekim ispitanicima pitanje nije bilo u potpunosti jasno jer su objašnjavali način uspostavljanja suradnje, diobe zadataka i slično. U tim je slučajevima bilo potrebno pitanje detaljnije objasniti i upitati ih koriste li se pritom osobnom komunikacijom (susreti uživo), telefonom, elektroničkom komunikacijom ili nekim drugim medijem.

Samo dvoje ispitanika nije uopće spomenulo komunikaciju e-poštom: jedan ispitanik je rekao da puno surađuje s kolegicom iz susjednog kabineta te se viđaju i onda dogovaraju, a prilikom spominjanja suradnje s kolegama s drugih institucija, ispitanik nije naveo o kakvom se načinu komuniciranja radi. Drugi način razmjene informacija je odlazak na konferencije. Drugi ispitanik je također naveo usmeni osobni kontakt kao način komuniciranja s kolegom s kojim najčešće piše radove.

Svi su ostali spomenuli e-poštu, ponekad je stavljajući na prvo mjesto ili u kombinaciji s, na primjer, telefonskom komunikacijom ili sastancima uživo, odnosno kao najčešći ili jedini način komunikacije. Kod nekolicine ispitanika

kommunikacija e-poštom slijedi nakon početnih usmenih sastanaka i dogovora oko izrade samog rada ili projekta:

„(...) Usmeno je samo prvi dogovor, znači tko što radi i kako.“ (I24)

Postoji i suprotan slučaj, odnosno da se prvo komunicira e-poštom, prilikom početnih dogovora, a potom usmenim putem:

„U prvim fazama se komunicira *mailom* na način da se provjeri vlastiti stav u odnosu na onog tko ti je najbliži u rubnom području, no kad poslovi odmaknu, onda moraju biti formalni sastanci gdje se razgovara, gdje se dolazi do konsenzusa, gdje se usmjerava istraživanje u nekakvom optimalnom pravcu (...)“ (I23)

Učestalost korištenja e-pošte govori o tome da je elektronička pošta danas općeprihvaćen i, kako kaže jedan ispitanik, *normalan* način komuniciranja:

„I sastancima i *online*. I telefonski komuniciramo i putem *maila*, putem Skypea isto, što je normalno danas postalo.“ (I7)

Na temu arhiviranja radova postavljena su dva pitanja – jedno vezano uz naviku pohranjivanja radova i u kojem obliku se radovi pohranjuju, a drugo vezano uz stav prema digitalnom repozitoriju u kojem se nalaze radovi djelatnika Fakulteta, Nekim je ispitanicima uz prvo pitanje postavljeno potpitanje o tome imaju li možda vlastitu mrežnu stranicu ili profil na određenom portalu ili društvenoj mreži gdje također mogu postavljati radove.

Na prvo pitanje svi su ispitanici dali pozitivan odgovor. Razlike su jedino u načinima čuvanja: samo je jedan ispitanik rekao da radove čuva isključivo u tiskanom obliku.

Ostali svoje radove čuvaju u digitalnom obliku na računalu, neki imaju uz to otvoren profil na ResearchGateu, LinkedInu ili Google znalcu i slično (I6, I7, I25):

„LinkedIn sam otvorila, ali na kraju ga nisam popunila s radovima jer nekako smatram to je područje interesa koje je uglavnom zatvorenog principa. Znači, ako nekoga interesira, ako pokaže interes za područje mog rada, onda uvijek može stupiti sa mnom u kontakt, pa ću mu ja taj rad poslati. Nekako sam onda najmirnija.“ (I7)

Pojedini ispitanici kao sigurnost navode i to da se određeni radovi mogu naći u *online* bazama elektroničkih časopisa, a drugi radove spremaju u digitalnom i papirnatom obliku, što zbog dvostruke ili trostruke kontrole, nedostatka fizičkog prostora za pohranu ili jednostavnosti uporabe:

„Arhiviram ih radi izbora u zvanje. Ja svaki rad imam *isprintan* kući, *isprintan* na Fakultetu, samo što nemam *isprintano* u sefu. Imam tri računala. Na svim tim računalima sve te baze, imam na CD-u, imam na USB-u, tako

da bi mi vjerojatno trebalo zapaliti pet kuća da bi sve bilo uništeno, tako da nemam problema kad je izbor gdje je koji rad, gdje je koji časopis i tako dalje. To mi je primarno.“ (I13)

„Je, imam ja i *printano*, no, ocijenila sam da mi je takav oblik čuvanja građe nespretnan jer u trenutku kad meni nešto treba, onda nekakav *search* koji će mi po ključnoj riječi izbaciti ono što meni treba je puno jednostavnije, brže nego pretraživanje polica kojih imam jako pretrpane, gdje sve već guram sa strane i postaje mi sve teže na taj način. No, kako imam običaj uvijek kad se vozim negdje, ili kad idem na plažu, neki materijal nositi za čitanje, onda mi *printani* materijali služe uglavnom u te svrhe.“ (I23)

Vezano uz stajališta o digitalnom repozitoriju s radovima djelatnika Fakulteta te čemu bi takav repozitorij eventualno pridonio, dvoje se ispitanika nije izjasnilo: jedan nema mišljenje, a drugi smatra da svi znaju tko se čime bavi i što piše pa može izravno kontaktirati kolegu i pitati za njegov rad, te da bi svakako trebalo procijeniti troškove i koristi takvog projekta. Nekolicina ispitanika je tražila pojašnjenje pojma digitalnog repozitorija te su zajedno s ostatkom ispitanika odgovorili mahom pozitivno. Jedna od prednosti repozitorija svakako je okupljanje radova na jednome mjestu radi boljeg čuvanja, lakše dostupnosti uz mogućnost filtriranja prema autoru, području ili instituciji. Za taj se odgovor odlučilo najviše ispitanika.

Iako je istraživanje provedeno na manjoj instituciji, „gdje se svi poznaju“, pretpostavlja se i da svi znaju tko o čemu piše i s kime. Međutim, upravo se ta pretpostavka pokazala netočnom jer je nekoliko ispitanika navelo da bi repozitorij omogućio da se vidi tko je što pisao i je li već obradio određenu temu:

„Pomogao bi na taj način da je nama jasnije tko je objavio koji članak, tko se bavio kojim područjem jer često tek kad idem pretraživati *online* baze podataka shvatim da je netko s institucije, s Fakulteta, to područje donekle istražio.“ (I12)

Neki smatraju da je to osobito važno za nove generacije koje su navikle koristiti digitalnu tehnologiju, a drugi su pak istaknuli da dostupnost građe u digitalnom repozitoriju olakšava kontrolu (studentskih) radova u smislu otkrivanja plagijata.

Vezano uz pitanje autorskih prava, jedan je ispitanik naveo da bi u Hrvatskoj trebalo razraditi sustav i definirati pitanje autorskog prava:

„Hvala bogu da da, ali je problem to da se mora riješiti jer je problem zaštite privatnosti, autorskih prava. Mi nemamo još taj princip kao što imaju, recimo, u Austriji da, ako je knjiga profesora na polici, onda profesor dobije autorsku naknadu, svake godine određeni iznos. I ta se knjiga koristi od strane

biblioteke u neograničenom pristupu, tako da je to zgodno. Jer vi ako hoćete sad napisati digitalnu knjigu za Sveučilište, vi morate sami financirati petnaest hiljada kuna samo za lekturu, a onda nemate nikakvo pravo. Praktično ste izgubili svoja prava bez ikakve protunaknade. Nije ništa utvrđeno, ništa određeno. Nije regulirano dobro to pravo. Imate da jedna knjiga u gradskoj biblioteci koju je napisala Nives Celzijus, ona dobije naknadu, ali ako je to znanstvena knjiga, onda ne dobiva naknadu.“ (I8)

Pojedini su ispitanici rekli da bi se mogućnost pristupa digitalnom repozitoriju pozitivno odrazila na međusobnu komunikaciju i suradnju, radovi bi bili vidljiviji i samim time im se povećava mogućnost citiranja, ujedno bi svatko na jednom mjestu imao uvid u znanstvenu produktivnost zajednice.

Jedan je ispitanik istaknuo da bi takav repozitorij trebao biti vezan uz nadležne znanstvene knjižnice, a ne uz pojedinačne fakultete. Isto tako, ispitanik je istaknuo važnost i nužnost besplatnog pristupa javnosti:

„Definitivno. Samo, po mom mišljenju, repozitoriji ne bi smjeli biti vezani za fakultete. Repozitoriji bi trebali biti vezani za nadležne biblioteke, znanstvene. Po mom mišljenju, to je masivna priča. Logično da bi se repozitorij mogao, ništa lakše od toga, na, recimo, nekakve pretince podijeliti u smislu da je ovo pretinac Tehničkog fakulteta, ovo Medicinskog, ovo naš, ali mislim da bi repozitorij morao biti pri bibliotekama i da bi građa svih fakulteta morala biti dostupna svima. Dakle, ono što radi Medicina, dostupno nama, ono što radimo mi, dostupno Medicini, a sve skupa dostupno javnosti jer, konačno, javnost je ta koja nas plaća. To ide iz džepa poreznih obveznika.“

Potpitanje: „Tada bi to, znači, bilo besplatno dostupno.“

„Dapače. Pazite, dok god mi imamo znanost koju financira država, dotle bi to sve moralo biti besplatno jer je to pretplatnik, da tako kažem, već platio.“ (I19)

Jedan se ispitanik osvrnuo na iskustvo razmjene nastavnog osoblja u kojemu je sudjelovao te je naglasio da se u digitalnim repozitorijima u inozemstvu mogu pronaći i stariji naslovi.

„Da, apsolutno mislim da je ideja izvrsna i odlična, mislim da je to nešto ukorak s vremenom, nešto što je uobičajeno vani i u svijetu. Imao sam prilike četiri mjeseca biti u Beču. To je, znači, uobičajena praksa, ne samo za novije naslove. Bilo bi iznimno korisno kad bi se i stariji naslovi, stariji datumi, dakle, govorim o razdoblju još za vrijeme Jugoslavije, kad bi se takvi sadržaji omogućili da budu dostupni *online*, jer u svakom slučaju omogućuju istraživanje bez obzira na kojem mjestu se nalazite.“ (I11)

Jedan je ispitanik naveo da bi vjerojatno takva inicijativa naišla na otpor jer to nastavnicima predstavlja dodatni angažman, a neki ni ne žele da se radovi vide.

1.2.3. Objavljivanje radova

Ispitanike se upitalo na temelju kojih kriterija biraju časopis u koji će prijaviti svoj rad. Kao jedan od kriterija, uz to da časopis mora pokrivati područje kojim se ispitanik bavi, devetero je ispitanika navelo indeksiranost časopisa u određenim bazama, s čime je nesumnjivo povezano napredovanje u zvanju, a onda i faktor odjeka, citiranost, kategorija rada, pa i trajanje recenzijskog postupka, odnosno brzina objavljivanja – stoga se često ti kriteriji nalaze jedan uz drugi.

Jedan je ispitanik rekao da kriteriji ovise o vanjskim faktorima, ponekad je to vezano uz pravilnik o napredovanju, a ponekad su to propozicije za vođenje projekata koje kao preduvjet za sudjelovanje na projektu propisuju da rad bude objavljen u određenom časopisu.

Ispitanici koji su dostigli najviše znanstveno zvanje ističu da u vrijeme kad su oni napredovali u zvanjima nije bio važan faktor odjeka ni određene baze, a danas je upravo to glavni kriterij pa se pri odabiru časopisa za objavu vlastita rada ide ciljano odnosno proračunato:

„Možda je mlađa generacija malo pametnija od nas, mi smo se napisali puno radova. (...) Danas se ide ciljano skoro. Znači, oni radovi koji samo nose [bodove za napredovanje], to mladi, mladi pod navodnicima, prepoznaju da treba samo tamo objavljivati.“ (I20)

„U početku, kad je moja generacija objavljivala, za izbor nije bilo toliko bitno *impact factor* i slično jer se to tada nije mjerilo. Sada za mlađe generacije je to izrazito važno. No, i tada i sada je vrlo važno bilo da časopis bude kvalitetan, a kvalitetan je onoliko koliko je kvalitetno uredništvo i koliko vi iz tih časopisa možete steći neka nova znanja. Osobno ne mislim da je kvaliteta članka samo u nekakvoj statističkoj obradi. Članak mora imati nekakvu ideju na kojoj se temelji i mora dati poruku. Znači, mora otvoriti prozore za daljnja istraživanja. Vrlo često se visoko rangiraju članci koji imaju isključivo statističku obradu bez profesionalnog obrazloženja i ukazivanja na *gapove*, znači na slabe točke, na područja gdje treba nešto popraviti i slično, tako da osobno mislim da uz kvalitetnu obradu treba biti poruka.“ (I23)

Pokazalo se da su uvjeti za napredovanje, koji uključuju objavu rada u časopisu indeksiranom u određenoj bazi, uveli dosta zbrke u dotadašnji način objavljivanja. S druge strane, kriteriji za napredovanje postaju sve stroži:

„(...) Kako se ti uvjeti mijenjaju, tako se i mi pokušavamo prilagoditi, što znači da do sada konkretno nisu bili traženi radovi iz CC odnosno WoS baza i mi se nismo usmjeravali na takve baze. Tu je nastao, to vjerojatno i Vi znate, veliki problem jer se u društvenim i humanističkim znanostima sve baziralo na ostalim bazama koje su nama bile relevantne. Tako da mislim da je presudni faktor ono što nama zakon, odnosno pravilnik o znanstvenoj djelatnosti propiše, da se mi u to usmjeravamo.“ (I25)

Jedan je ispitanik kao problem istaknuo i zahtjeve uredništava da se radovi predaju na odličnom engleskom jeziku, odnosno upozorio je na nedostatak institucionalne podrške jezičnom oblikovanju kako bi se izbjeglo odbijanje radova zbog nekvalitetne lekture.

Nekim je ispitanicima postavljeno potpitanje o tome jesu li ikad platili za objavu rada te jesu li se konzultirali s knjižničarima prilikom donošenja odluke o tome. Većina ispitanika nije platila za objavu rada niti bi takvu ponudu prihvatila, iako pozive dobivaju e-poštom. Pokazuje se da postoji sumnja u integritet cjelokupnog sustava funkcioniranja baza podataka:

„Često dobivam te *mailove* na koje ne odgovaram. (...) U nekim od tih *mailova* piše da treba platiti. Oni još gori u kojima ne piše, odnosno kad si na njihovim stranicama, vidi se da stranica ne postoji, odnosno na sto pedeset i trećoj stranici postoji nekim malim slovima da treba platiti X dolara. Opet, vezano za te baze je upitno jer za izdavati u tim prestižnim časopisima moraju biti citati iz tih radova unazad godinu ili dvije, gdje se često do tih radova ne može doći jer ti radovi koštaju i tako dalje, odnosno, opet, pitanje te uređivačke politike, jesu li oni autori, odnosno je li to svojevrsni reket.“ (I13)

Određeni broj ispitanika protiv je takvog načina objavljivanja:

„(...) Ja mislim da se u postupku izbora ti časopisi ne bi smjeli priznavati. Ako časopis to hoće raditi da bi se prodavao, to je njihovo sveto pravo. Po mom mišljenju apsolutno, tamo gdje se plaća objava, ne bi smjeli biti na onim popisima koji govore o časopisima poželjnima kad se ide u izbor. (...) Članak, akademski gledano, znanstveno gledano, ne bi smio postojati što se tiče napredovanja u zvanje ako je za to plaćeno.“ (I19)

Za rad je platilo petero ispitanika, neki ako žele da im rad bude objavljen u određenom značajnom časopisu. U pravilu se ne konzultiraju s osobljem Knjižnice za savjet oko donošenja odluke, neki stoga što je postupak recenzije rada jako dugo trajao te su platili samo da bude objavljen (I4). Drugi je ispitanik rekao da su platili za objavu, međutim rad je svejedno prošao recenziju stoga novac nije bio jedini uvjet za objavu.

„Autor definitivno ne bi išao na plaćanje kad bi mu vrhunski časopis, koji to ne naplaćuje, prihvatio rad. Prema tome, vrlo je moguće da ti časopisi

objavljaju inferiorne radove zato jer su dobili novac da to učine. Prema tome, to je definitivno, kao što sam rekla, jedna priča za sebe.“ (I19)

Činjenica da ima više onih koji nisu platili govori u prilog tome da su autori radova sumnjičavi prema toj praksi, no možda ipak nedovoljno upoznati s pokretima poput otvorenog pristupa, kojima se nastoje spriječiti „predatorski“ izdavači. To se pokazalo u prethodno navedenim odgovorima na pitanje o korištenju građe iz otvorenog pristupa.

1.2.4. Edukacija

Jedno od pitanja odnosilo se na potrebu održavanja edukacije za nastavno osoblje na različite teme poput bibliometrije, otvorenog pristupa, izdavaštva ili baza podataka.

Svega četvero ispitanika nije istaknulo potrebu za produbljanjem znanja, što zbog preopterećenosti informacijama, što zbog nepostojanja potrebe ili interesa. Svi ostali naveli su da je svakako potrebno kontinuirano se obrazovati na raznim područjima (obrazovati nastavnike, ali i studente), pogotovo u današnje vrijeme kad stalno ima noviteta u području znanosti, istraživanja, objavljivanja:

“Neke stvari bi sigurno bile zanimljive svima nama, (...) neke nove promjene koje su se dogodile u Pravilniku o napredovanjima su unijele dosta neznanja i ljudi su se našli u čudu, u neubranom grožđu, recimo, jer nisu imali informaciju. Dosta profesora, recimo, ne zna što je *impact factor* ili neke slične stvari, a sada su suočeni s time da moraju zadovoljavati takve uvjete, pa bi to sigurno bilo korisno.“ (I2)

1.2.5. Digitalizacija

Ispitanicima se postavilo pitanje o korisnosti digitalizacije stare ili teško dostupne građe iz područja kojim se bave. Odgovori su bili različiti s obzirom na područje interesa jer u nekima informacije brzo zastarijevaju te je zanimljiva samo recentna građa, dok su u drugim područjima bitni, primjerice, statistički podaci do kojih je teško doći, a potrebni su za kvantitativna istraživanja. U najviše slučajeva, ipak, ispitanici su naveli da bi digitalizirana građa bila vrlo korisna jer:

„(...) bi ne samo skratilo troškove putovanja ili odlazaka nego (...) omogućilo istraživanje s bilo kojeg mjesta. Posebice vezano za staru građu do koje je iznimno teško doći, a nekada, vođen vlastitim iskustvom, kad se vrši

analiza u dužem vremenskom razdoblju, teško je doći do takve građe. Gotovo nemoguće, a onda se i svaka analiza čini manjkavom, ukoliko nije takva građa dostupna.“ (I11)

Neki su se s takvom građom susreli u ustanovama u inozemstvu gdje su boravili nekoliko mjeseci ili su koristili takvu građu dostupnu u Hrvatskoj, pa su imali pozitivne komentare:

„Ja sam sad bila na projektu X i građa koju je digitalizirala Sveučilišna knjižnica u Puli, Sveučilišna knjižnica u Rijeci te Nacionalna i sveučilišna knjižnica... starih knjiga, starih članaka i novina, novina, prije svega novina, smatram je stvarno u redu. I svakako bih preporučila, čak ima i Beč veliki repozitorij novinskih članaka, novina iz razdoblja početka dvadesetog stoljeća, tako da to je, u svakom slučaju, vrlo korisna stvar za nekoga tko se bavi takvim radom.“ (I3)

Jedan je ispitanik istaknuo važnost digitalizacije u smislu dostupnosti nekih neobjavljenih podataka, primjerice doktorskih radova ili projekata, međutim takvu bi građu valjalo učiniti dostupnom preko različitih institucijskih repozitorija.

„Ali definitivno bi bilo potrebno jer postoji, pretpostavljam da u svakom području postoji ono što se zove *gray literature*, znači ono što ustvari nije dostupno, kao što su recimo različite disertacije, kao što su različiti projekti koji nisu možda objavljavani, službeni, tako da definitivno bi takva nekakva baza bila korisna i znam da ima recimo projekata u Europskoj uniji koji financiraju upravo tu *gray literature* da se to na neki način učini dostupno ipak više.“ (I21)

1.2.6. Percepcija budućnosti Knjižnice Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Posljednjim se pitanjem namjeravalo saznati kako ispitanici zamišljaju fakultetsku Knjižnicu u budućnosti, odnosno što bi voljeli da ona nudi.

Velik se broj ispitanika zanima za dostupnost baza podataka u većoj mjeri nego sada:

„(...) da Sveučilište pomogne kod financiranja baza, da su otvorene za sve. Kad su otvorene baze, onda imaš sve, onda imaš doma knjižnicu.“ (I20)

S obzirom na to da je Knjižnica u prilično skromnom prostoru te da ima malenu čitaonicu, ispitanici su isticali potrebu povećanja prostora koji će omogućiti kvalitetniji rad u samoj čitaonici, često uspoređujući to s nekom

europskom ili svjetskom knjižnicom u koju su imali prilike odlaziti i čije su izvore mogli koristiti:

„(...) Znači, knjižnica nije samo prostor gdje bi trebale biti samo knjige i vi dođete, uzmete tu knjigu i otidete doma. Dakle, to bi trebao biti puno veći prostor, onako svemirski, gdje vi imate više tih dijelova. Znači, negdje gdje se može grupno raditi, pričati, a u drugim dijelovima gdje bi trebao biti mir i tišina, gdje vi možete praktički pisati. Uvjeti rada bi definitivno trebali biti bolji u tim novim prostorima.“ (I7)

Ispitanici su svjesni tehnološkog napretka, stoga očekuju da će se nastaviti trend digitalizacije i dostupnosti građe putem interneta što će, prema njihovom mišljenju, utjecati i na posjećenost Knjižnice, odnosno bit će manje potrebe za fizičkim odlaskom u Knjižnicu:

„Pretpostavljam, budući da sve ide tehnološki naprijed, da će biti više digitalizirane građe, možda čak i knjige starije da će biti u digitalnom obliku dostupne tako da će manje biti fizičkog dolaska u knjižnicu, a više kontakta drugačije.“ (I18)

Zaključak je jednog ispitanika da će digitalizacija biti neminovna jer neće biti dovoljno fizičkog prostora za svu tiskanu građu koja se nabavlja:

„(...) Očekujem da će tehnološki napredak dovesti do digitalizacije, to u svakom slučaju, i to je neizbježno, a s druge strane i ograničeni prostor nameće potrebu za time jer je nemoguće sve primjerke koji konstantno izlaze i mijenjaju se i sakupljaju, prikupljaju.“ (I2)

1.3. Zaključci istraživanja

Temeljem rezultata dobivenih istraživanjem koje je provedeno među znanstveno-nastavnim osobljem Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilište u Rijeci, moguće je zaključiti da ispitanici fakultetsku Knjižnicu vide kao podršku znanstveno-nastavnom osoblju i studentima, poglavito kao važan oslonac pri osiguravanju literature za rad i studiranje te u odnosu na usluge pružanja informacija i savjeta. Međutim, osobni odlazak u Knjižnicu sve je rjeđi, bez obzira na općenito zadovoljstvo knjižničnim uslugama. Razlog je, naravno, praktičnije i samostalno pristupanje elektroničkim izvorima podataka iz vlastitih ureda ili domova. Od usluga koje ispitanici najčešće koriste mogu se izdvojiti posudba i međuknjižnična posudba te nabava građe na prijedlog ispitanika (kupnja), kao i informiranje i dobivanje savjeta. Samo je jedan ispitanik naveo da najčešće koristi prostor Knjižnice za rad. Podaci govore u prilog tome da se Knjižnica sve manje percipira kao fizičko mjesto.

Odgovori vezani uz znanstvenu komunikaciju pokazali su da se pod utjecajem informacijske i komunikacijske tehnologije mijenja i način znanstvenog komuniciranja ispitanika: sve je učestalije komuniciranje putem e-pošte, pretraživanje *online* baza podataka u potrazi za građom, praćenje društvenih mreža, procjena kvalitete rada na temelju strukturiranih sažetaka. Vidljiva je osjetljivost ispitanika s obzirom na ekonomsku krizu te njihovo nastojanje da se ponašaju u skladu sa stanjem u okruženju i nabavljaju informacije i građu uz što manje izdataka. Isto tako, korisnici ističu želju za pristupom dodatnim bazama podataka, no svjesni su da odluka o nabavi nije u nadležnosti Knjižnice.

Na tragu takvih razmišljanja zanimljivo je, međutim, da ispitanici ne poznaju dovoljno koncepte „otvorenog pristupa“ i „digitalnog repozitorija“. Nakon navedenih pojašnjenja, ispitanici su iskazali interes za potonjom inicijativom prije svega zbog okupljanja građe na jednome mjestu i učinkovitijeg čuvanja, lakšeg pristupa, ostvarivanja uvida u znanstvenu produkciju institucije, poticanja suradnje ili zbog lakšeg otkrivanja plagijata. Može se također zaključiti da su ispitanici svjesni važnosti arhiviranja radova te da su u tijeku sa suvremenim trendovima, ali ne sudjeluju dovoljno u procesima javnog arhiviranja vlastitih radova.

Vezano uz objavljivanje radova u časopisima „predatorskih“ izdavača, pokazalo se da većina ispitanika nije platila za objavu rada te odbija takve ponude, određen broj njih spreman je to učiniti, pa i bez konzultacije s osobljem Knjižnice. S jedne strane, taj podatak govori o pritisku kojemu je znanstvenonastavno osoblje izloženo unutar sustava napredovanja u zvanjima, a s druge strane može se pretpostaviti da ispitanici nisu dovoljno informirani o negativnim stranama takvog načina objavljivanja.

Potvrdni odgovori vezani uz upit o proširivanju dosadašnjih spoznaja ukazuju na potrebu za organiziranjem dodatne edukacije putem radionica ili tematskih predavanja, pogotovo vezano uz baze podataka, objavljivanje radova što uključuje plaćanje za objavu rada i pitanje autorskih prava.

Što se digitalizacije građe tiče, većina ispitanika podržava taj koncept, pogotovo što se tiče omogućivanja pristupa neobjavljenoj građi ili, konkretno u slučaju ovog Fakulteta, starim statističkim podacima koji su nužni za praćenje trendova u turizmu i provedbe kvantitativnih istraživanja, a do njih je teško doći. Potaknuti iskustvima razmjene nastavnog osoblja (Erasmus, Ceepus), poneki su ispitanici isticali mogućnosti pristupa takvoj građi u ustanovama na kojima su boravili bez ograničenja.

Zanimljiva su i stajališta o potrebi postojanja knjižnice kao fizičkog prostora. Budući da je fakultetska Knjižnica u skromnom prostoru te da ima malu čitaonicu, mnogi su ispitanici u vlastitoj viziji buduće Knjižnice Fakulteta naglasak stavili upravo na osiguranje većeg prostora za Knjižnicu i čitaonicu kao komunikacijskog središta te kao mjesta za nesmetan rad i studenata i znanstveno-nastavnog osoblja.

Zaključak

Znanstvena komunikacija u suvremenom dobu pod utjecajem je informacijske i komunikacijske tehnologije, kao što su to i ostala područja našeg života, privatnog i poslovnog. Jedan od sudionika u tradicionalnom sustavu znanstvene komunikacije je, uz autora i izdavača, i knjižnica. Napredak u tehnologiji odrazio se i na upravljanje ukupnim poslovanjem knjižnica.

U radu smo se osvrnuli na neka od brojnih provedenih istraživanja u svijetu i u Hrvatskoj koja govore o promjenama navika korisnika pod utjecajem informacijske i komunikacijske tehnologije, ali i o tome kako je ta činjenica utjecala na knjižnice. Također, ekonomska kriza, komercijalni izdavači, visoke cijene pretplata elektroničkih časopisa i dalje značajno utječu na poslovanje knjižnica. S jedne strane, onemogućuju nabavu zabilježenog znanja jer je ono preskupo, no, s druge strane, takva je situacija, kriza, dobar katalizator promjena te se pronalaze novi načini objavljivanja i pohranjivanja radova kako bi bili besplatno dostupni svima. Tako se pojavio koncept otvorenog pristupa informacijama te pokretanje digitalnih repozitorija za arhiviranje radova.

Knjižnice su praktičnost i jednostavnost informacijske i komunikacijske tehnologije osjetile i u tome što ih korisnici manje posjećuju. Pa ipak, knjižnice i dalje imaju značajnu ulogu u znanstvenoj komunikaciji jer su nezaobilazne s obzirom na osnovnu društvenu zadaću: prikupljanje i čuvanje građe, danas sve više kao posrednice u nabavi, odnosno osiguranju pristupa građi koja se sve češće nalazi *online*. Iz te osnovne proizlazi i njihova glavna zadaća, a to je sustavno osiguravanje prijenosa znanja i korištenja svih dostupnih izvora o zabilježenome znanju. Knjižnica mora prepoznati promijenjene i promjenjive potrebe svojih korisnika i ponuditi im jednostavna rješenja za pretraživanje baza podataka i kontinuirano informiranje, približiti im trendove u znanstvenom izdavaštvu, ukazati na važnost koncepta otvorenog pristupa informacijama i razviti njihovo kritičko razmišljanje prema komercijalnim bazama podataka i „predatorskim“ časopisima te njihovim politikama koje se

zasnivaju na objavljivanju radova uz naplatu i preuzimanju potpune kontrole nad autorskim pravima. Djelatnici knjižnice trebaju biti spremni stalno učiti kako bi mogli poučavati svoje korisnike, odnosno sudjelovati u procesima informacijskog opismenjivanja.

Istraživanje provedeno na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilište u Rijeci, prvo je provedeno istraživanje te vrste na Fakultetu. Njime se nastojala istražiti percepcija fakultetske Knjižnice kako bi se utvrdilo u koje je svrhe ispitanici najčešće koriste te u kojoj mjeri to čine. Utvrđeno je da je digitalna tehnologija utjecala i na smanjenje posjećenosti Knjižnice no, s druge strane, pokazalo se da korisnici i dalje prepoznaju osnovne zadaće knjižnice te je percipiraju kao vrijedan izvor informacija. Iako ispitanici ne dolaze u Knjižnicu u istoj mjeri kao prije, ističu nužnost i važnost postojanja prostora Knjižnice i čitaonice kao komunikacijskog središta i mjesta za rad, no ne samo za studente nego i za nastavno osoblje.

Drugi je cilj bio istražiti znanstvenu komunikaciju ispitanika kako bi se prepoznali segmenti poslovanja na koje bi se Knjižnica trebala usredotočiti i tako ponuditi korisnicima dodatne sadržaje potrebne u njihovom svakodnevnom radu. Analizom rezultata istraživanja može se zaključiti da bi bilo korisno održavati tematska predavanja o raznim vidovima znanstvene komunikacije poput otvorenog pristupa, načina objavljivanja radova, bazama podataka. Također, interes ispitanika za bibliometriju i praćenje citiranosti radova i faktora utjecaja časopisa u kojima se ti radovi objavljuju i čije radove konzultiraju te njihovo isticanje činjenice da mnogi nemaju osnovna znanja o tome, ukazuju na to da je potrebno ponuditi im više informacija vezanih uz istaknute teme i probleme.

Visokoškolske knjižnice važan su segment akademskog okruženja. Danas se nalaze pred izazovima koje donose dinamične promjene u tehnologiji i društvu. Potrebno je da sustavno prate promjene u okruženju i nude nove usluge te da istražuju potrebe svojih korisnika koje su sve složenije i različitije. I ovo je istraživanje potvrdilo da su se s obzirom na ponudu usluga edukacije korisnika i dosadašnja iskustva u upravljanju informacijama, knjižnice pokazale kao sposoban i poželjan suradnik visokoškolske zajednice.

Iako nije bilo postavljeno kao eksplicitno pitanje, iz odnosa ispitanika prema ovom istraživanju, može se dodatno zaključiti da su ispitanici svjesni važnosti knjižnice za većinu svojih nastavnih i istraživačkih zadaća. Taj stav je vrlo indikativan i relevantan za buduće promišljanje uloge knjižnice u akademskom okruženju i zato što se sveučilišne nastavnike danas često uključuje u različita istraživanja koja provode domaće i inozemne institucije i udruge,

kao i studenti istražujući za potrebe svojih diplomskih radova ili doktorskih teza. Pozitivan stav ispitanika o knjižnicama rječito govori i o okruženju u kojemu je ovo istraživanje provedeno te pokazuje da postoji trajna interakcija knjižnice i znanstveno-nastavnog, nastavnog i suradničkog osoblja.

LITERATURA

Anders, Katie; Liz Elvidge. Creative communication in a „publish or perish“ culture : can postdocs lead the way? // *The Future of Scholarly Communication* / ed. by D. Shorlay and M. Jubb. London : Facet publishing, 2013. Str. 51-62.

Buckland, Amy; Martin Paul Eve; Graham Steel; Jennyfer Gardy; Dorothea Salo. On the mark? Responses to a sting. // *Journal of Librarianship & Scholarly Communication* 2, 1(2013), 1-6.

Chapin, Richard E.; Charles W. Shilling. A model for the study of scientific communication. // *American Documentation* 13, 4(1962), 410-413.

Envisioning the library's role in scholarly communication in the Year 2025 [citirano: 2014-09-21] / Maria Carpenter ... [et al.]. // *Library Publications and Presentations* (2011), 1-40 (paper 122). Dostupno na: http://escholarship.umassmed.edu/lib_articles/122

Fitzpatrick, Kathleen. Giving it away : Sharing and the future of scholarly communication. // *Journal of Scholarly Publishing* 43, 4(2012), 347-362.

Gibson, Sarah S. Scientific societies and exchange : a facet of the history of scientific communication. // *The Journal of Library History* 17, 2(1982), 144-163.

Halmi, Aleksandar. Strategija kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2005.

Krajna, Tamara. Znanstvena komunikacija u području tehničkih znanosti na primjeru Sveučilišta u Zagrebu : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2012.

Lafferty, Susan; Jenny Edwards. Disruptive technologies : what future universities and their libraries? // *Library Management* 25, 6-7(2004), 252-258.

Mackenzie Owen, John. The scientific article in the age of digitization. Dordrecht : Springer, 2007.

Matthews, Joseph R.; Peter Heron. Reflecting on the future of academic and public libraries. Chichago : ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2013.

Nandez, Gemma; Angel Borrego. Use of social networks for academic purposes : a case study. // *The Electronic Library* 31, 6(2013), 781-791.

Ollé, Candela; Angel Borrego. Librarians' perceptions on the use of electronic resources at Catalan academic libraries : Results of a focus group. // *New Library World* 111, 1/2(2010a), 46-54.

Ollé, Candela; Angel Borrego. A qualitative study of the impact of electronic journals on scholarly information behavior. // *Library & Information Science Research* 32(2010b), 221-228.

Park, Ji-Hong; Jiyoung Shim. Exploring how library publishing services facilitate scholarly communication. // *Journal of Scholarly Publishing* 43, 1(2011), 76-89.

Peräkylä, Anssi; Johanna Ruussuvuori. Analyzing talk and text. // *The SAGE handbook of qualitative research* / ed. by Norman K. Denzin, Yvonna S. Lincoln. London : SAGE, 2011. Str. 529-543.

Ponte, Diego; Judith Simon. Scholarly communication 2.0 : exploring researchers' opinions on web 2.0 for scientific knowledge creation, evaluation and dissemination. // *Serials Review* 37, 3(2011), 149-156.

Prosser, David C. Researchers and scholarly communications: an evolving interdependency. // *The future of scholarly communication* / ed. by D. Shorlay and M. Jubb. London : Facet publishing, 2013. Str. 39-49.

Roosendaal, H. E.; P. A. Th. M. Geurts. Scientific communication and research policy. // *Scientometrics* 44, 3(1999), 507-519.

Rowlands, Ian; David Nicholas. Scholarly communication in the digital environment : the 2005 survey of journal author behaviour and attitudes. // *Aslib Proceedings : New Information Perspectives* 57, 6(2005), 481-497.

Rzepa, Henry S. Changing ways of sharing research in chemistry. // *The future of scholarly communication* / ed. by D. Shorlay and M. Jubb. London : Facet publishing, 2013. Str. 3-23.

Saunders, Mark; Philip Lewis; Adrian Thornhill. Research methods for business students. Harlow : Pearson, 2012. Str. 372-416.

Staley, David L.; Kara J. Malenfant. Futures thinking for academic and librarians : higher education in 2025. // *Information Services & Use* 30(2010), 57-90.

Stojanovski, Jadranka. Znanstveno izdavaštvo i uloga biblioteka. // *Kemija u industriji* 56, 10(2007), 512-515. Dostupno i na: <http://hrcak.srce.hr/file/25606>

Tenopir, Carol; Donald W. King; Sheri Edwards; Lei Wu. Electronic journals and changes in scholarly article seeking and reading patterns. // *Aslib Proceedings : New Information Perspectives* 61, 1(2009), 5-32.

Thomas, V. K.; Chitra Satpathi; J. N. Satpathi. Emerging challenges in academic librarianship and role of library associations in professional updating. // *Library Management* 31, 8/9(2010), 594-609.

Vrana, Radovan. ICT-supported communication of scientists and teaching staff at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. // *New Library World* 111, 9/10(2010), 413-425.

Vrana, Radovan. Utjecaj mrežnih izvora informacija na razvoj znanstvene komunikacije u društvenim znanostima u Hrvatskoj : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2003.

Zelenika, Ratko. Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela. Rijeka : Sveučilište u Rijeci, 1998.